

**HEIMATFILM &
ARBEITERFILM**

HEIMATFILM

Původ

- Význam pojmu „heimat“ (domov) spojený s 19. stoletím – doba převratných změn, které mění charakter společnosti.
- Venkovský prostor slouží jako základ pro idealizované představy, oslavující jednoduchost a stabilitu.
- Tento koncept přechází i do literatury a filmu.

HEIMATFILM

Heimat v literatuře

- Dorfgeschichte (venkovské lidové příběhy)
- Volksschauspiel (venkovské drama)
- Jeremias Gotthelf, Ludwig Ganghofer, Berthold Auerbach nebo Josef Rank
- Venkov jako nezkažený prostor, alternativa k povrchnímu velkoměstu, sentimentální reprezentace venkova a jeho obyvatel, chybí reálný popis situací.

HEIMATFILM

Heimat ve filmu

- literární schémata přecházejí i do filmů
- heimatfilme, bergfilme
- **Peter Ostermayr**, Weiner Kunstfilmgesellschaft
- po roce 1945 – návrat k osvědčeným žánrům, mezi jinými i heimatfilm jako forma eskapismu– návrat k dávnému Německu, nedotčené přírodě, harmonické realitě mimo čas

HEIMATFILM

HEIMATFILM

- *Dívka z černého lesa* (*Schwarzwaldmädel* / Hans Deppe, 1950)
- *Zelená je louka* (*Grün ist die Heide* / Hans Deppe, 1951)
- *Rybářka od jezera* (*Die Fischerin vom Bodensee* / Harald Reinl, 1956)
- *Zámek Hubertus* (*Schloss Hubertus* / Helmut Weiss 1954)

HEIMATFILM

Kritický heimatfilm (antiheimatfilm)

- Druhá polovina 60. let: sex-komedie (porno na bavorském venkově):
- *Naháč v Horním Bavorsku* (Pudelnackt in Oberbayern / Hans Albin, 1968), *Pozdravy z dovolené z kalhotek* (Urlaubsgrüsse aus dem Unterhöschen / Walter Boos, 1973), *Někdo jódluje pod mým dirndlem* (Unterm Dirndl wird gejodelt / Alois Brummer, 1973) aj.

HEIMATFILM

HEIMATFILM

Kritický heimatfilm (antiheimatfilm)

- od konce 60. let – různorodé filmy s ústředním motivem venkova a kritickým či levicovým přístupem k tématu, revizionistický pohled na historii heimatfilmu:
- *Lovecké výjevy z Dolních Bavor (Jagdszenen aus Niederbayern / P. Fleischmann, 1969)*, *Mathias Kneissl (R. Hauff, 1970)*, *Náhlé bohatství chudáků z Kombachu (Der plötzliche Reichtum der armen Leute von Kombach / V. Schlöndorff, 1971)*, *Miluju tě, zabiju tě (Ich liebe dich, Ich töte dich / U. Brandner, 1971)*, *Jaider, osamělý lovec (Jaider, der einsame Jäger / V. Vogeler, 1971)*, *Pozor, zvěř! (Wildwechsel / R. W. Fassbinder, 1973)*, *Srdce ze skla (Herz aus Glas / W. Herzog, 1976)*, *Alberte – proč? (Albert – warum? / J. Rödl, 1978)*, *Heimat (Heimat - Eine deutsche Chronik / E. Reitz, 1984)*
- příběhy o autoritativních feudálních pánech, justičních omylech, vykořisťování rolníků, revolty proti společenskému řádu apod.

HEIMATFILM

Podněty pro antiheimatfilm

Volksstück

- rozvoj za Výmarské republiky
- kritická odezva na konzervatismus heimatliteratury
- realističtější pohled na venkov, témata emočního násilí, sexuálního útisku, alkoholismu apod. (autoři Ödön von Horváth, Marieluise Fleißer, Ferdinand Bruckner)
- oživení v 60. letech: Martin Sperr, Franz Xaver Kroetz

HEIMATFILM

Podněty pro antiheimatfilm:

Spaghetti western

- filmová dekonstrukce kovbojské epiky (Itálie, Španělsko), v Německu slaví úspěch
- nekonvenční hrdinové – vyhoštěnci a outsideri, pohrdající tradičními hodnotami (podobně heimatfilm – oběti, pytláci, zloději, bouřící se proti společnosti, která jim neumožňuje alternativy)

HEIMATFILM

Podněty pro antiheimatfilm

- vědomí nových filmařů o vlastních filmových tradicích
- přehodnocování momentů z minulosti, které by umožňovaly kulturní kontinuitu
- snaha zaujmout publikum skrze populární žánr

HEIMATFILM

Starý heimatfilm

- Heimat versus Fremde
- Sentimentální oslava idealizovaného světa a nevinnosti, „pohlednicová“ estetika
- Problémy jsou vyřešeny potvrzením platnosti tradic a smyslu domova
- Manifestace konzervativních, patriarchálních struktur

Nový heimatfilm

- Fremde jako naděje, domov je bída a hlad
- Nebezpečný a nepřátelský prostor, proti stylizaci a zkreslování reality
- Film končí otázkami, nikoliv potvrzením původní ideologie
- Analýza despotického patriarchálního řádu a vlivu na ty, kteří v něm musejí žít

HEIMATFILM

Redefinice a rozšíření heimatfilmu

- Kritický heimatfilm se neomezuje jen na minulost a prostor venkova – snaha vypořádat se s obrazy vlastní země.
- *Německo na podzim (Deutschland im Herbst, 1978)*

HEIMATFILM

HEIMATFILM

Herbert Achternbusch (*23. 11. 1938)

- Heimat využívá k subverzi tradiční filmové reprezentace historie a kultury Bavorska.
- postavy komických outsiderů, působících autentickým dojmem (primitivní realismus, všední provinční prostředí, dialekt)
- filmy označované za komedie, ve výsledku spíš satirické nebo metaforické vyznění
- subverzivnost a reformulace kódů heimatfilmu se stala jeho autorskou značkou
- *Andecký pocit* (*Das Andechser Gefühl*, 1975), *Bierkampf* (1977), *Servus Bayern* (1977), *Poslední díra* (*Das letzte Loch*, 1981), *Strašidlo* (*Das Gespenst*, 1982) aj.

ARBEITERFILM

- krátkodobý, ale historicky důležitý experiment (1968–1976)
- žánr zastupující politicky nejangažovanější tvorbu Nového německého filmu
- produkce nebo koprodukce s televizní stanicí WDR

ARBEITERFILM

Základní charakteristika arbeiterfilmu:

- reprezentace života dělníků a pracovního prostředí
- střet různých třídních nebo pracovních prostředí, organizované a neorganizované práce, dělníků a jejich vedoucích nebo zaměstnavatelů
- předpoklad pozitivního hrdiny v realistickém zpracování tématu
- nejisté hranice mezi fikcí a nonfikcí, mezi objektivní informací a osobním postojem tvůrců
- Cílovým publikem je pracující třída nebo publikum s omezenými představami o dopadu politiky a pracovních podmínek na život pracujících.
- arbeiterfilmy z přelomu 20. a 30. let: *Cesta matky Krausové ke štěstí* (*Mutter Krausens Fahrt ins Glück* / Phil Jutzi, 1929), *Hlad ve Waldenburgu* (*Hunger in Waldenburg* / Phil Jutzi, 1929), *Kuhle Wampe* (Slatan Dudow, 1932)

ARBEITERFILM

Podněty pro arbeiterfilm

- vliv studentského levicového hnutí koncem 60. let (tvůrci arbeiterfilmů pocházeli z větší části z berlínské filmové akademie)
- politická podpora levice, konec hospodářského zázraku a nátlak na mediální reflexi aktuálních problémů
- programová koncepce WDR (silný segment dělnického publika)

ARBEITERFILM

Spoje s literaturou

- V 60. letech se objevují pokusy oživit tradice dělnické poezie z 20. a počátku 30. let: **Dortmunder Gruppe 61, Werkkreis Literatur der Arbeitswelt** – dělníci se mají zapojit do umělecké tvorby.
- Skupiny upozornily na způsob reprezentace pracující třídy v médiích.

ARBEITERFILM

Fenomén gastarbeiterů:

přítomnost zahraničních dělníků v Západním Německu v éře po ekonomickém zázraku

- **Helma Sanders–Brahms**

Rezervní armáda práce (Die industrielle Reservearmee, 1971), Násilí (Gewalt, 1971), Shirinina svatba (Shirins Hochzeit, 1976)

- **Rainer Werner Fassbinder**

Katzelmacher (1969), Strach jíst duše (Angst essen Seele auf, 1974), televizní seriál Den netrvá osm hodin (Acht Stunden sind kein Tag, 1972)

ARBEITERFILM

- **Christian Ziewer**

Průzkum objektivních faktorů, které vyvolávají konflikty v pracující třídě.

Milá matko, mám se dobře (*Liebe Mutter, mir geht es gut*, 1971), *V září kvetou sněženky* (*Schneeglöckchen blühen im September*, 1974), *Vzpřímená chůze* (*Der aufrechte Gang*, 1976)

- **Erika Runge**

- **Ingo Kratisch**

- **Marianne Lüdcke**

ARBEITERFILM

Konec arbeiterfilmů

Zastavení výroby arbeiterfilmů v polovině 70. let souviselo se změnami v politice regionální vlády, s tiskovými kampaněmi proti některým filmům nebo se změnami ve vedení WDR.